

Medalion la Centenar. Ecaterina Teodoriu (1894-1917)

Eroina de la Jiu

Ecaterina Teodoriu, pe numele său adevărat Cătălina Toderoiu, s-a născut la 14 ianuarie 1894, într-o familie de țărani din comuna Vădeni, județul Gorj, conform actului de naștere nr. 2 înregistrat în ziua de 16 ianuarie 1894.

Părinții ei, Vasile și Elena Toderoiu, au avut opt copii: Nicolae (cel mai mare dintre frați, care avea să devină sergent și care va cădea în luptele din 1916), Elisaveta, Cătălina, Eftimie, Andrei, Ion, Vasile și Sabina.

Începuturile

Cătălina Toderoiu a urmat primele două clase la școala primară din Vădeni, prin anii 1901-1903, apoi, se pare, alte două clase primare în orașul Târgu Jiu (arhiva școlii din Vădeni a fost distrusă, iar arhiva Școlii primare de fete din Târgu Jiu nu s-a păstrat decât pentru perioada de după Primul Război Mondial), potrivit volumului „Ecaterina Teodoriu” (Ion Mocioi, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1981). Directorul gimnaziului din Târgu Jiu, Ștefan Bobancu, profesor de istorie, a consemnat despre eleva sa din Vădeni că „a urmat regulat la cursuri, sorbindu-le cu nesăț. În special Istoria românilor o impresiona profund. Faptele de arme ale înaintașilor erau urmărite de ea cu însuflețire și nicio vorbă din ceea ce povesteam elevilor la această materie ea nu o pierdea”.

A studiat și vioara și obișnuia să cânte la acest instrument atunci când mergea în vacanțe la casa natală din Vădeni. A studiat apoi vreme de șapte ani la un liceu din București, până în vara anului 1916. În 1917, ea singură avea să consemneze faptul că în anul 1913 era în clasa a V-a liceală la București. Din perioada liceului s-au păstrat semnături ale ei, într-un album de amintiri datând din 1915: Lili Toderoiu, Lili Teodoriu, apoi Ecaterina Teodoriu (nume luat prin 1915-1916).

Ecaterina a urmat la București o școală de infirmiere și tot aici a făcut parte dintre cele dintâi cercetașe de sub comanda Arethiei Piteșteanu, potrivit unui articol din Magazin Istoric nr. 8/august 1977. Apoi, în vacanța din vara anului 1916, începând din luna iunie până în august, Ecaterina s-a întors în Gorj, regăsind la Târgu Jiu cohorta de cercetași „Domnul Tudor”, în care activează sub conducerea lui Liviu D. Teiușanu.

„Făceam clasa 5-a de liceu la București când cu ocazia războiului din 1913 m-am înscris în prima asociație a cercetașilor române (...) La decretarea mobilizării în august 1916 am fost întrebuințată ca cercetașă la îngrijirea răniților în Tg. Jiu (...)”, avea să noteze mai târziu Cătălina.

Cercetașă pe front

În dimineața zilei de 15/28 august 1916 a fost chemată la sediul Crucii Roșii din Târgu Jiu, împreună cu toți cercetașii, fiind repartizați pentru activitatea din spitalele de aici. Instructorul coortei de cercetași „Domnul Tudor”, Liviu Teiușanu, care va comanda mai târziu compania de mitraliere a Regimentului 18, avea să relateze: „Odată cu începerea războiului, am întâlnit-o de câteva ori ca cercetaș în spatele frontului, trecând în Transilvania și ținându-se după unitatea fratelui

ei (...) I s-a interzis de a mai călca în regiunea de brancardieri sau infirmieri, conform unui ordin sosit la corpurile atunci (...)”

A continuat să îngrijească răniții care erau transportați cu ambulanța și, de asemenea, să ajute la spitalul militar din Târgu Jiu. Potrivit unor informații, la 11/24 octombrie 1916 generalul Dragalina a întâlnit o ambulanță cu răniți, în care se afla și Ecaterina Teodoriu. Întrebând-o pe tânără cine este, aceasta i-ar fi răspuns: „Sunt infirmieră voluntară, mă numesc Cătălina Teodoriu. Țara este în primejdie... Nu m-a lăsat inima să stau deoparte”, iar generalul Dragalina a felicitat-o, spunându-i că este „o adevărată eroină”.

Ecaterina Teodoriu avea să-și noteze impresiile sale despre evacuarea răniților din spitale precum și a locuitorilor din Târgu Jiu și împrejurimi (octombrie 1916), într-un mic carnet de buzunar, la 12/25 decembrie 1916, pe când se afla pe patul spitalului din Iași.

Luptele de la Jiu

În octombrie 1916 Ecaterina Teodoriu participă, în rândul cercetașilor, la luptele de la Podul Jiului. După cum ea însăși a notat în însemnările din 12/25 decembrie, i-a alertat și i-a îndemnat pe oameni să pună mâna pe arme în momentul în care a observat pătrunderea soldaților germani pe Podul Jiului, pentru a intra în Târgu Jiu. „La această victorie, adică la alungarea lor și la lupta de la dig, n-am putut să fac mai mult decât să car gloanțe cu fusta la soldații milițieni, gardiști și cercetași, ca să țină piept inamicului. Tot aci am scăpat viața la trei soldați care fiind loviți și amețiți căzuseră în apa Jiului; i-am scos și i-am dus la spital (...)”. Despre acest episod scrie și Constantin Kirișescu în „Istoria Războiului pentru Întregirea României. 1916-1919”: „Femei curajoase îngrijeau pe răniți chiar lângă linia de luptă și cărau muniții luptătorilor. Printre ele se distinge prin curajul și înflăcărea ei o tânără, Ecaterina Teodoriu, care mai târziu va câștiga, prin moartea ei eroică, dreptul de a rămâne în istorie cu numele de Eroina de la Jiu”.

În dimineața zilei de 16/29 octombrie 1916 Ecaterina Teodoriu s-a prezentat la comandantul Jippa al Regimentului 18, din cadrul Diviziei I, și a cerut să lupte pe front, cu fratele ei Nicolae, aflat acum în Compania a 8-a. Referindu-se la acea zi, căpitanul Liviu Teiușanu scria: „Trecând să ob-

serv mersul luptei al secției a II-a mitraliere a Regimentului 18 Gorj din compania ce comandam, am întâlnit în drum pe domnișoara Teodoriu Ecaterina cu fratele ei, care tocmai îi arăta cum se încarcă arma, ochirea și punerea baionetei. De aci înainte cercetașa Teodoriu Ecaterina a luptat cu arma în mână lângă fratele său, constituind un adevărat exemplu eroic pentru soldați”. („Ecaterina Teodoriu”, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1981). „Fecioara de la Jiu simte că e chemată să joace un rol mai mare decât acela de a lega rănila la spital. Ea ascultă îndemnul sufletului ei de gorjancă mândră, aruncă șorțul de infirmieră și apucă strâns pușca. De aci înainte va fi în mijlocul soldaților, vitează în luptă, neînfrântă la oboseală”, scria și Constantin Kirișescu.

Rănită grav

Fratele Ecaterinei Teodoriu, sergentul Nicolae Toderoiu, din Regimentul 18, a murit la 1/14 noiembrie 1916, în luptele de la Sîmboin. După acest episod dureros al pierderii fratelui, Ecaterina Teodoriu pleacă decisă să se prezinte la comandant pentru a se înrola din nou în luptă în aceeași companie în care luptase fratele său. După cum își amintea locotenentul Gheorghe Gheorghiuțoiu, ea a fost primită în Batalionul al II-lea. „În noaptea de 1-2 noiembrie 1916 a cerut să fie pusă în avanposturi în comuna Dănești, unde a stat toată noaptea fără a voi schimbarea spunând că soldații sunt oboșiți”, mai relatează acesta. De atunci ea a luptat sub comanda locotenentului Gheorghiuțoiu, fostul comandant de pluton al fratelui său. La începutul lunii noiembrie este luată prizonieră în luptele de pe înălțimile Rășina-Peșteana-Tunși, dar reușește să fugă de sub escortă.

A participat la contraofensiva trupelor române din zona Filiași, unde a fost rănită de schijele unui obuz, fiindu-i fracturate, după cum ea însăși mărturisește, „tibia și coapsa stângă” și fiind rănită și la umăr. A fost dusă la spital în Craiova, apoi evacuată la București și apoi, după evacuarea Bucureștilor, la Iași. În ianuarie 1917 părăsește spitalul din Iași, apoi, conform propriilor relatări dintr-un manuscris, s-a prezentat la Compania a 7-a, Regimentul 43/59 Infanterie, unde a îngrijit soldații bolnavi.

În martie 1917 primește, pentru activitatea sa ca cercetaș, Ordinul „Virtutea cercetășească în aur de război”, iar pentru faptele ostășești, de front, i se acordă „Virtutea Militară de Război” clasa a II-a și gradul de sublocotenent, conferite prin Decretul nr. 191 din 10 martie 1917. „Se decorează cu Virtutea Militară de Război clasa a II-a, sublocotenentul onorific Ecaterina Teodoriu, pentru vitejia și devotamentul ce a arătat pe câmpul de luptă. S-a distins în toate luptele ce Regimentul 18 Infanterie le-a dat cu începere de la 30 octombrie 1916, dând probe de vitejie, mai ales în luptele ce s-au dat la 19 noiembrie 1916, în apropiere de Filiași, când a fost rănită de un obuz la amândouă picioarele”, se arată în Ordinul de zi.

La comanda unui pluton

După ce a fost ridicată la gradul de sublocotenent, Cătălina a primit, tot la cerere, comanda unui pluton din Compania a 7-a a

Regimentului 43/59 Infanterie, pe care-l urmează în zona Codăești-Vaslui, pentru pregătiri de luptă. În acea perioadă ea s-a îngrijit și de sănătatea soldaților din companie, inclusiv a celor bolnavi de tifos exantematic. Regimentul 43/59 Infanterie, care a fost trecut în rezerva Armatei 1, a executat, începând din 4/17 august 1917, timp de două săptămâni, marșuri, contramarșuri și bivouacuri, în spatele Mărășeștilor, spre poziția de luptă ce-l aștepta în zona Muncelului. La 4/17 august Regimentul 43/59 a plecat din Codăești. Unul dintre comandanții săi nota despre Ecaterina Teodoriu că aceasta „mergea pe jos, lângă doi ofițeri călări, cu arma la bandulieră, cu tot echipamentul îngreutor al unui soldat, deși gradul ei ofițeresc o scutea de aceasta (...)”.

Hotărârea ei de a lupta a fost de neclintit, cu toate că au existat încercări din partea unor comandanți de a o determina să treacă în spatele frontului. După cum mărturisea generalul Ernest Broșteanu, răspunsul ei fusese categoric: „Nu mă lăsați să lupt, mă împușc”. La apelul repetat al comandantului diviziei, al comandantului de brigadă și al coman-

chidă focul și să pornească la atac. Două gloanțe dușmane au lovit-o în inimă, ucigând-o. Ultimele ei cuvinte au fost „Înainte băieți, nu vă lăsați, sunteți cu mine!”

A fost înmormântată cu paradă militară la 23 august 1917, în valea Zăbrăuciorului, alături de căpitanul Dumitru Morjan, un alt gorjean, căzut la datorie cu o zi înainte, în fruntea Companiei a 6-a.

La 23 august 1917, Ecaterina Teodoriu a fost citată prin Ordinul de zi nr. 1 al Regimentului Lupeni, comandat de colonelul Constantin Pomponiu: „În timpul ciocnirii de ieri, noaptea, pe Dealul Secului, a căzut în fruntea plutonului său lovită în inima ei generoasă de două gloanțe de mitralieră voluntara Ecaterina Teodoriu din Compania a 7-a. Pildă rară a unui cald entuziasm, unit cu cea mai stăruitoare energie, aceea pe care unii au numit-o cu drept cuvânt Eroina de la Jiu și-a dat jertfa supremă, lipsită de orice trufie, de orice deșertă ambiție, numai din dragostea de a apăra pământul țării acesteia copleșită de dușmani (...)”.

Memoria Națiunii

dantului de regiment de a nu intra în luptele de la Muncelu, Ecaterina Teodoriu a răspuns: „Merg să lupt alături de soldații din regiment contra dușmanilor României și să contribuie și eu la întregirea neamului”.

Regimentul 43/59 a fost chemat la 20 august/2 septembrie 1917 să schimbe Regimentul 35 Infanterie din linia I, în Valea Zăbrăuciorului, spre Dealul Secului, unde s-au dat lupte grele, iar dușmanul a fost respins. Marșul spre frontul de luptă s-a făcut pe un drum foarte greu și pe o ploaie torențială iar Ecaterina Teodoriu a dus în spatele arma, ranița, cartușiera cu 160 cartușe, 5 grenade și un alt sac cu cartușe.

Sublocotenentul Ecaterina Teodoriu avea să cadă eroic la datorie în bătălia de la Varnița și Muncelu, unde armata română a oprit acțiunea ofensivă a armatei germano-austro-ungare. La 22 august/4 septembrie, Compania a 7-a primește ordin să facă legătura între Companiile a 5-a și a 6-a ale batalionului, pe front. Luptele porniseră aprige. În seara zilei de 22 august Ecaterina Teodoriu se afla cu plutonul ei în tranșee, pe Dealul Secului, deasupra pârâului Zăbrăuciorului, în zona Muncelului. La vederea forțelor inamice germane care porniseră spre liniile trupelor române, „Eroina de la Jiu”, ridicându-se în picioare pe parapetul șanțului-adăpost în care se afla și strigând cuvinte de înflăcărare, și-a chemat ostașii să des-

La 4 iunie 1921 rămășițele pământești ale eroinei au fost exhumate pentru a fi duse la Târgu Jiu. „Așezate într-un coșciug turnat din oțelul unor tunuri capturate de la inamic, sunt depuse pe un afet de tun”, se arată în cartea „Sublocotenentul Ecaterina Teodoriu” (Elsa Grozea, Editura Militară, 1967). Cortegiul a trecut prin gara Focșani, iar la 8 iunie 1921 vagonul a sosit la București, în Gara de Nord, unde au fost date onorurile. La 9 iunie sicriul a fost transportat la Târgu Jiu și depus în mormântul monument ridicat în fața catedralei de aici. Ulterior, prin strădania Arethei Gh. Tătărescu, deasupra criptei de beton armat a fost așezat mausoleul de marmură sculptat de Milița Pătrașcu, evocând pe cele patru fețe scene din viața eroinei.

O statuie din bronz a „Eroinei de la Jiu”, în mărime naturală, a fost inaugurată pe 31 mai 1925, în municipiul Slatina. Statuia din Slatina, prima din țară ridicată în memoria Ecaterinei Teodoriu, este creația sculptorului Dimitrie Mățuanu, iar festivitatea de inaugurare a acesteia a avut loc în prezența Reginei Maria.

Casa în care s-a născut Ecaterina Teodoriu este în prezent casă memorială. De asemenea, numele eroinei este înscris pe o stea de pe Aleea Nemuritorilor Gorjului din municipiul Târgu-Jiu. ■